

## Täysistunto

### Keskiviikko 10.10.2018 klo 14.01—17.12

#### 3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 161/2018 vp

##### *Lähetekeskustelu*

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Lähetekeskusteluun varataan enintään tunti. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 4. asiakohtaan.

##### *Keskustelu*

15.03 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelyssä olevasta työttömyysturvaetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta täytyy ensin ihan alkuunsa todeta, että se logiikka, että noususuhdanteessa kieltäydytään varautumasta pahan päivän varalle, tuntuu käsittämättömälle. Tämä on samanlaista linjaa kuin tämä hallitus on jo aiemminkin harjoittanut, eli työnantajille annetaan roppakaupalla. Toki on myönnettävä, että tässä myös palkansaajien osalta hieman sovitellaan kikyä ja sen myötä tulleita maksurasitteita.

Korkeasuhdanteen huipulla olisi järkevä kasvattaa puskureita, jotta olisi sitten, mistä maksaa, kun taas tulee taantuma ja työttömyys lisääntyy, mikä valitettavasti suhdanneherkässä maassa on ollut tapa ja valitettavasti tulee jatkossakin olemaan. Esimerkiksi vuosina 14 ja 16 puskuri loppui ja Työttömyysvakuutusrahaston tase painui miinukselle, eli ei kovinkaan pitkä historia siihen, ettemmekö me voi todeta, kuinka nopeasti vahvakin puskuri sulaa. Nyt olisi pidettävä huolta, että tämä ei toistu. Vaikkakin puskuri vielä ensikin vuonna näillä näkymin kasvaa, niin nyt olisi ollut se otollinen hetki kasvattaa sitä entisestään.

Elämme ajassa, jossa työttömyys on vähentynyt ja uusia työpaikkoja on aidosti syntynyt. Satakuntalaisena kansanedustajana on ollut ilo todeta, että olemme positiivisessa rakennemuutoksessa osana Lounais-Suomea, mutta samalla kertaa on arvioita, että Venatorin jäljiltä, kun yritys lopettaa toimintonsa, alihankintaketjuineen tulee noin varovasti arvioiden lähes 700 työtöntä Satakuntaan. Näitä rahastoja ja joustavuutta käyttää niitä erilaisissa tilanteissa tulisikin jatkossa kehittää, mutta nyt keskeinen viesti on, että pitää kasvat-  
taa puskureita eikä purkaa.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

**15.06 Paavo Arhinmäki vas:** Arvoisa herra puhemies! Nyt, kun puhutaan satojen miljoonien hallituksen esityksestä, toki olisi ollut hyvä, että vastaava ministeri olisi tätä hiukan eduskunnalle avannut. Ei ole mistään ihan pienestä asiasta kysymys. Ministeri Mattila oli kuitenkin vielä hetki sitten paikalla, ja hänen nimensäkin oli puhujalistassa. Että siinä mielessä pitäisin tärkeänä, että ministerit edes satojen miljoonien esityksiä avaavat täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Tämän maksualennuksen myötä työnantajien sivukuluja alennetaan vielä enemmän kuin mitä kikyssä jo sovittiin, ja tämä tulee pitkällä tähtäimellä kalliiksi. Työntekijöiden maksujen alentaminen taas oli huomenlahja hallitukselle, joka oli kovasti lupailut uusia veronalennuksia peitelläkseen kiky-sopimuksessa työnantajilta työntekijöille siirtämiään vastuita. Näin ei tarvinnut tehdä, kun tämä tehtiin äänestyspäätöksen jälkeen.

No, tietysti sopii hyvin hallituksen linjaan tämä päätös, jossa tehdään työttömyysvakuutusmaksujen suuruuden alentamisessa siirto yrityksille samalla tavalla kuten tehtiin kiky-sopimuksessakin. Mutta talouspoliittisestihan tämä on aivan käsittämätön päätös. Korkeasuhdanteen huipulla, jos koska, pitäisi kasvattaa puskureita huonompia päiviä varten, niin että olisi silloin, kun tulee seuraava taantuma — valitettavasti sellainenkin todennäköisesti tulee vastaan — mahdollisuus näistä puskureista huolehtia työttömyyskorvauksista. Vuosina 2014—2016, kun työttömyystilanne oli nykyistä huonompi, itse asiassa nämä puskurit loppuivat ja Työttömyysvakuutusrahaston tase painui miinuksen puolelle. Ja on myös jouduttu korottamaan näitä maksuja taantuman aikana, jotta ollaan pystytty huolehtimaan niistä velvoitteista, mikä myös on nurinkurista suhdannepoliittisesti. Eli nyt tehdään päätös, jossa suhdanteen huipulla ei kerätä sitä taantumaa varten varoja, minkä seurauksena mahdollisesti, kun seuraavan kerran iskee taantuma, joudutaan leikkaamaan ostovoimaa ja yritysten mahdollisuuksia toimia nostamalla taas näitä maksuja. Sen vuoksi en pidä tätä esitystä ollenkaan järkevänä. Siitähän käytiin aika tiukka äänestys ja aika kovan lobbauksen ja painostuksen tuloksena vaikutettiin hallituksen suunnalta, että tällainen esitys saatiin eduskuntaan.

**15.09 Tytti Tuppurainen sd:** Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää työttömyysvakuutusmaksujen kokonaismäärää alennettavaksi yhteensä 0,8 prosenttiyksikköä jakaen keskimääräisen alennuksen tasan palkansaajien ja työnantajien kesken. Tasapuolisuus on kuitenkin näennäistä. Palkansaajien osalta kysymys on kilpailukyky-sopimuksessa sovitun työeläkemaksun vastaavan suuruisen korotuksen kompensatiosta. Työnantajille taas sekä kiky-sopimuksen eläkemaksun muutos että nyt tehtävä työttömyysvakuutusmaksun muutos menevät samaan suuntaan, eli nettosäästöä palkkakuluissa tulee tuntuvasti.

Markkinoilla, työmarkkinat mukaan lukien, ei tietenkään pelata nollasummapeliä. Työnantajamaksujen alennuksesta hyötyvät palkansaajat joko kasvavan palkankorotusvaran muodossa tai paranevan työllisyyden myötä. Rakennepolitiikan näkökulmasta työn verokiilan kaventaminen on ihan hyvä asia.

Vero- ja maksupolitiikka ei kuitenkaan ole pelkkää rakennepolitiikkaa. Myös finanssipolitiikan viritys on olennainen kysymys. Tässä suhteessa hallituksen esitystä pitäisi harkita uudestaan. Sekä kotimaiset että kansainväliset talousennusteet ennakoivat vielä ensi vuodelle kasvavaa kansantuotetta. Hidastumista odotetaan, mutta pitkän ajan kasvu-uraan nähden ei kuitenkaan ennakoida heikkoa vuotta. Olisi siksi ollut paikallaan jättää liikkumavaraa myöhemmäksi.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

Arvoisa puhemies! Työttömyysvakuutusmaksut ovat nimenomaisesti suhdannepuskureita parhaimmillaan. Jos suhdanne heikkenee, maksujen alennus mahdollistaa työvoiman pitämisen palkkalistoilla. Kerätyt puskurit turvaavat sen, että työttömäksi joutuvien toimeentulon perusta on turvattu. Kun järjestelmää nykymuotoon rakennettiin, oltiin Suomessa ihan ylpeitä siitä, että varaudumme työttömyyssokkeihin. Järjestelmä ei kuitenkaan toimi suunnitellulla tavalla, jos sen peruserätykset ei pidetä kiinni. Puskureita pitäisi koota vielä ensi vuonna. Kansainvälisten kauppasotien uhka merkitsee sitä, että talousennusteiden riskit ovat negatiivisia lähivuosina.

Niinpä, arvoisa herra puhemies, pelkään, että tämän esityksen taustalla on pelkkä mielikuvapolitiikka. Valtiontalouden vajetta halutaan piilotella laittamalla veronkevennykset sosiaaliturvarahastoihin, [Puhemies koputtaa] ja tästä olisi kyllä ollut paikallaan kuulla ministerin tarkemmat perustelut, mutta, kuten huomaamme, valitettavasti ministeri Mattila ei halunnut antaa eduskunnalle aikaansa tässä lakiesityksessä.

**15.11 Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Kuten täällä on useissa hyvissä puheenvuoroissa todettu, tämän maan suhdannepolitiikassa ei ole päätä eikä häntää. Tätä on täysin mahdotonta perustella nimenomaan suhdannepoliittisesta näkökulmasta. Silloin kun Suomessa elettiin taantumaa, kiristettiin finanssipolitiikkaa rajusti ja jopa naurettiin niille taivoille, jotka puhuivat elvyttävän suhdannepolitiikan puolesta. Mitä tehdään Suomessa, kun suhdannehuippu tulee ja eletään nousukautta? Silloin löysennetään linjaa ja tehdään käytännössä elvyttävää politiikkaa näiden sosiaaliturvarahastojen avulla sen sijaan, että kerättäisiin puskureita huonon päivän varalle. Ja kyllä katseeni nyt kohdistuu oikeastaan tuonne kokoomuksen suuntaan. Esimerkiksi viime eduskuntavaaleissa käytiin melko paljon perusteellista keskustelua tästä suhdannepolitiikasta ja siitä, minkälaista politiikkaa missäkin suhdanteessa pitäisi tehdä. Joten kysymys kuuluu, onko tämä kokoomuslaistenkin mielestä nyt sitten järkevää rahankäyttöä siinä taloudellisessa tilanteessa, missä Suomi tällä hetkellä elää.

Myöskin yhdyin aikaisempiin puhujiin siinä, että kyllä ministerin myöskin olisi syytä ollut olla paikalla vastaamassa siihen kritiikkiin ja näihin kysymyksiin, jotka tästä nyt nousivat. Eli vain Suomessa tilanteessa, jossa talouskasvun ennustetaan puolittuvan jo ensi vuonna ja siitä eteenpäin, käytetään siis puskureita, keskellä suhdannehuippua, ennen kaikkea työnantajien toiminnan elvyttämiseen tällä tavalla.

**15.13 Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Nyt jo talousoppineet sanovat, että noususuhdanne alkaa olla pikkuhiljaa loppuillaan. Menemme ehkä tasaiseen maahan, ja sen jälkeen sitten pikkuhiljaa tullaan taas alas, niin kuin nämä talouden ylös—alas-menot menevät. Tässä tilanteessa, missä me tässä maassa nyt olemme — ja niiden asioiden vuoksi, mistä olemme tänäänkin puhuneet, siitä, kuinka on leikattu — ei ole varaa indeksikorotuksiin eikä muihin vastaaviin, ja nyt sitten leikataan työttömyysvakuutusmaksua eikä turvata sitä, että kun se lama sieltä valitettavasti tulee ja varmasti työttömyys tulee sitä myötä lisääntymään, niin meillä olisi varaa, meillä olisi puskuria hoitaa se tilanne. Tällä salilla on vastuu siitä, että ihmiset elävät myös sen laman jälkeen, sitten kun tämä korkeasuhdanne ei enää ole niin kova kuin nyt on. Herra paratkoon, minä toivon, että se säilyisi tällaisena ja kasvaisi, mutta tiedän — niin kuin tiedätte tekin — että näin ei tule olemaan.

Pari sanaa tuosta kikystä. Täytyy sanoa, että minä en vielääkään ymmärrä. Minä en vielääkään ymmärrä, miten Wärtsilän vientiä auttaa se, että Vaasan keskussairaalan röntgen-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

hoitajalta leikataan kesälomakorvaukset. Sitä minä en voi ymmärtää. Enkä minä ymmärrä kyllä sitäkään, miten ABB:n vientiä auttaa se, että eduskunnan virkamiehet tekevät 6 minuuttia pitempää päivää joka päivä. Minä voisin ymmärtää, jos tämä työajan pidennys olisi siellä Wärtsilässä tai jos tämä palkkaleikkaus olisi siellä ABB:llä. Mutta arvatkaa mitä? Silloin niitä ei olisi tehty. Se on vuorenvarma asia. On helppo iskeä sellaiseen kohtaan, missä ei protestoida. On helppo iskeä sellaiseen kohtaan, missä on pienipalkkaisia naisia töissä. Kun ei uskalleta sanoa eikä anneta apua, niin käydään taskulla ja viedään rahat. Näin se on.

Kun katson aitiota tuolla oikealla — minusta katsoen oikealla, puhemiehestä katsoen vasemmalla — ministeriaitiota, niin on pakko sanoa, että se kertoo karua kieltään siitä, miten tämä hallitus suhtautuu työttömyyteen ja työttömien ihmisten asioihin ja myöskin niiden ihmisten asioihin, joilla ei mene niin hyvin kuin niillä ihmisillä, jotka istuvat tässä salissa, silloinkin kun sali on täysi.

**15.16 Peter Östman kd:** Arvoisa puhemies! Tässä nähdään, että on monta tapaa tehdä mielikuvituspolitiikkaa. Jos me katsomme tämän esityksen nykytilaa, niin luen suoraan tästä hallituksen esityksen perustelutekstistä: ”Palkansaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksut tilitetään Työllisyysrahastoon, joka vastaa työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettavista osuuksista ja etuuksista. Työttömyyskassan osuus kustakin ansioon suhteutetusta päivärahasta on 5,5 prosenttia.” — Siis vain 5,5 prosenttia.

Meillähän Suomessa kansalaisilla on oikeus kuulua mihin yhdistykseen tahansa. Näin ollen on myös perusteltua, että suomalaisilla on oikeus kuulua esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeeseen. Ja tässä kun puhutaan puskureiden kasvattamisesta, niin katseeni menee vähän ay-liikkeen suuntaan, että millä tavalla siellä kasvatetaan puskureita. Tällä hetkellä kymmenen suurimman ay-liikkeen omaisuusmassa on noin miljardi, ellen muista ihan väärin. Miten he ovat hoitaneet asiansa nyt korkeasuhdanteen aikana? Katsoin, että yksityisen työttömyyskassan toimitusjohtajan vuosipalkka on suuruusluokkaa 150 000—160 000, ja kun katson ay-liikkeiden puheenjohtajien vuosipalkkoja ja -palkkioita, niin keskimääräinen palkka on noin 250 000. Vertailun vuoksi: pääministerin palkka on noin 160 000, valtiovarainministerin palkka 146 000, ja mikäli tasavallan presidentti joutuisi maksamaan veroa, niin vastaava summa olisi noin 250 000. Tässä kun nyt puhutaan mielikuvapolitiikasta, on ehkä hyvä katsoa mitalin molemmilta puolilta, että miltäs tämä näyttää.

**15.19 Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Östman, täytyy tietää, onko kädessä sellainen kolikko, jonka puolet ovat sitten vastaavia toisilleen. Edustaja Östman, ammattiyhdistysliikkeen puheenjohtaja ei ole työttömyyskassan puheenjohtaja. Ihan vertailun vuoksi voitte käydä katsomassa työttömyyskassojen puheenjohtajien palkat verrattuna työttömyyskassan johtajan palkkaan, niin olette ehkä sitten samassa työnkuvassa vertailemassa niitä palkkoja. Että ihan näin toverillisesti sanottuna.

**15.19 Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Uskon kyllä, että tämä kolikko kestää vertailun. Kaikki nämä verotettavat tulothan ovat julkisesti löydettävissä viimeisestä vahvistetusta verotuksesta.

**15.20 Ben Zyskowitz kok:** Arvoisa herra puhemies! Arvoiset kollegat! Samat edustajat ja samat poliittiset ryhmät, jotka edellisessä työjärjestyksen kohdassa tiukasti vastustivat hal-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

lituksen nyt esillä olevia indeksien jäädyttämissäästöjä, jotka ovat siis leikkauksia, aivan kuten edustaja Eestilä rehelliseen tapaansa totesi, nyt moittivat hallitusta siitä, että työttömyysvakuutusmaksua alennetaan liikaa eikä työttömyysvakuutusmaksua korkeampana pitämällä varauduta tuleviin huonoihin aikoihin, sanovat, että tarvittaisiin tässä mielessä julkiseen talouteen puskureita.

Näinhän se on. Puskureita tarvittaisiin julkiseen talouteen ja puskureita tarvittaisiin myös valtiontalouteen, joka on osa julkista taloutta. Mutta kun te nyt kaipaatte näitä puskureita julkiseen talouteen ja kritisoitte työttömyysvakuutusmaksun liian suurta alentamista, niin te toimitte täysin päinvastoin kuin edellisessä kohdassa. Edellisessä päiväjärjestyksen kohdassa te vastustitte hallituksen esittämiä säästöjä, ja te olette vastustaneet kaikkia hallituksen esittämiä säästöjä käytännöllisesti katsoen. Eli julkiseen talouteen teidän mielestänne ei tarvitse hakea parempaa talouden tilannetta. Julkisen talouden osalta te ette hyväksy mitään säästöjä, vaikka nyt tänäkin vuonna, ja ensi vuonna, jolloin talouden huipputuhdanne ilmeisesti on käsillä, valtio velkaantuu tämänhetkisten arvioiden mukaan muistaakseni noin 1,4 miljardia euroa.

Se, että työttömyysvakuutusmaksua alennetaan, sehän johtuu siitä, että työllisyystilanne tässä maassa on huikeasti parantunut. Kun edellinen hallitus, jota johti kokoomuslainen pääministeri ja jossa demarit ja vasemmistoliitto ja vihreät muun muassa olivat mukana, päätti toimintansa, oli hallituskaudella lisääntynyt työttömien määrä noin sadallatuhannel-la. Tämän hallituksen aikana, Sipilän hallituksen, jossa kokoomuslainen Petteri Orpo on valtiovarainministerinä ajamassa vahvasti työn linjaa, on työllisten määrä kasvanut yli sadallatuhannella. Yli satatuhatta ihmistä enemmän on töissä kuin silloin, kun hallitus aloitti. Tämä työllisyyden parantuminen on syy siihen, että työttömyysvakuutusmaksua on voitu alentaa. Se ei ole mitään mielikuvapolitiikkaa. Se on todellista, tapahtunutta kehitystä. Ja tämän hallituksen hedelmät, politiikan hedelmät, myönteiset hedelmät, ne teille kyllä kelpaavat.

En tietystikään sano, että työllisyyden parantuminen tällä hallituskaudella olisi tämän hallituksen ansiota yksistään. Ei tietystikään. Olisi epä-älyllistä väittää, että kaikki työllisyyden parantuminen Suomessa tällä hallituskaudella olisi hallituksen toimien ansiota. Mutta aivan yhtä epä-älyllistä olisi väittää — enkä tiedä, haluaako teistä kukaan sitä väittääkään — ettei hallituksen politiikalla, hallituksen talouspolitiikalla, muun muassa sillä parjatulla kiky-sopimuksella, olisi mitään tekemistä tämän työllisyyden parantumisen kanssa.

Mitä tähän kiky-sopimukseen tulee, niin edustaja Tolppanen oli harvinaisen oikeassa sanoessaan, että kyllä niiltä pienipalkkaisilta naisvaltaisilta aloilta voitiin sitä työaikaa pikasen pidentää mutta ei tämä työajan pidentäminen olisi käynyt — siis tuntuvampi, näin ymmärsin — niille Wärtsilän tai ABB:n duunareille. Juuri tästä on kyse, edustaja Tolppanen. Hallitus alun perin, kun kikyä tehtiin, silloin vähän eri nimellä, esitti kaikille tuntuvampaa työajan pidentämistä, tuntuvampaa työajan pidentämistä. Mutta nimenomaan vahvat ammattiliitot, usein miesvaltaiset, paremmin palkatut ammattiliitot, synkeästi vastustivat työajan pidentämistä sillä, mitä hallitus esitti. Ja lopputuloksena oli sitten se, että kaikkien osalta työaikaa pidennettiin naurettavan vähän ja osana tätä kiky-sopimusta myös julkisen sektorin lomarahoja leikattiin määräaikaaisesti.

Näitä on vaikea selittää sille Vaasan keskussairaalan sairaanhoitajalle, en lainkaan sitä epäile. Mutta kyseessä on kokonaisuus. Kyse on siitä, että hallitus ei alun perin esittänyt mitään lomarahan leikkausta tai että se kohdistettaisiin vain julkisen sektorin työntekijöi-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

hin. Hallitus päivästoin esitti, että työaikaa pidennettäisiin tuntuvammin, mikä olisi merkinnyt sitä, että ansiotasosta nipistämättä olisi saatu lisää työpanosta. Käytännössä se oli ammattiliittojen ja työmarkkinaosapuolien lopullinen neuvottelutulos, että lomarahoja jouduttiin leikkaamaan ja tämä leikkaus kohdistui todellakin vain julkiseen sektoriin — tehtiin tosin määräaikaisena. Jos minä olisin saanut päättää, niin totta kai näitä lomarahoja, jos niitä olisi ollut tarpeen leikata, olisi leikattu aivan kaikilta, myös niiltä Wärtsilän ja ABB:n työntekijöiltä, aivan kaikilta. Ja jos näin olisi tehty, niin myös ne, jotka Suomessa kaikkein suurimpia palkkoja saavat, jotka eivät ole julkisella sektorilla, olisivat tulleet tämän lomarahaleikkauksen kohteeksi toisin kuin nyt tulivat.

Mitä sitten tulee vielä tähän kiky-sopimukseen, niin on käsittämätöntä, että olikohan se viime torstain A-talk-ohjelman yhteydessä, kun esitettiin insertti, jossa sosiaalidemokraattinen kunnallispoliitikko, rekkamiesten luottamusmies sanoi, että duunarin kannalta näin huonoa hallitusta ei ole aikaisemmin ollut. Hetkinen, oliko se edellinen hallitus parempi duunarin kannalta, kun teki satatuhatta työtöntä duunaria lisää? Sen aikana siis tuli satatuhatta työtöntä duunaria lisää ja tämän hallituskauden aikana on tullut toistasataatuhatta työllistä duunaria lisää, joten onko tämä hallitus, jonka aikana työllisyys on parantunut enemmän kuin aikoihin, duunarien kannalta muka huonompi hallitus? Käsittämättömiä väitteitä. — Ja nyt kun puhemieskin kiinnittää huomiota, että puheeni pituus rupeaa jo riittämään, ja kun olen hänen kanssaan samaa mieltä, niin lopetan tähän. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Arvoiset edustajat, kutakuinkin samat edustajat ovat pyytäneet vastauspuheenvuoron kuin tässä on järjestyksessä varsinainen lisäpuheenvuoro, ja siitä syystä mennään puhujalistaan. Edustaja Arhimäki, teillä puheenvuoro.

**15.27 Paavo Arhinmäki vas:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowiczin puheessa oli vinhaa perää siinä kohtaa, kun hän sanoi, että eihän tämä työllisyyden parantuminen niinkään ole hallituksen toimien tulosta vaan maailmantalous on vetänyt mukana. Samasta syystä kokoomuksen johtaman hallituksen aikana työllisten määrä pieneni, koska meille niin tärkeä ja vientiteollisuudelle niin tärkeä maailmantalous ei vetänyt, ja samasta syystä, vaikka valtiovarainministeri Katainen sanoi, että finanssikriisi ei tule koskettamaan Suomea — täältä hän, kokoomuksen silloinen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Katainen sanoi, että tämä finanssikriisi ei tule osumaan Suomeen niin kipeästi — kaikkein syvin, yli 8 prosentin bkt-pudotus tuli edellisen porvarihallituksen aikana. Mutta kyllä minä ymmärrän sen, että ei se porvarihallituksesta johtunut vaan globaalista finanssikriisistä, ja yhtä lailla ymmärrän sen, että nyt talouden nousu ja työpaikkojen lisääntyminen ennen muuta johtuvat globaalista taloudesta ja Euroopan taloudesta, joiden veto on nyt vetänyt mukanaan Suomen taloutta. Tätä mieltähän ovat myös taloustieteilijät, professorit, ekonomistit, joilta on kysytty. He ovat antaneet tunnustusta myös hallitukselle ja todenneet, että hallitus nyt ei ole onnistunut ainakaan sössimään tätä kansainvälisen talouden vetoa.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee kilpailukyky-sopimukseen, tämäkin hallituksen esityshän on jatketta kilpailukyky-sopimukselle. Edustaja Zyskowicz sanoi, että jos hän olisi saanut päättää, kaikkien lomarahojen olisi leikattu. Jos vasemmistoliitto olisi saanut päättää, ja niin kuin vasemmistoliitto muuten täällä äänesti ja toimi, sanoi, että kiky-sopimusta ei pidä tehdä, kenenkään — kenenkään — lomarahojen ei olisi leikattu. Nimittäin miksi lomarahojen

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

julkisella puolella leikataan? Sen vuoksi, että tämä eduskunta hyväksyi maksumuutoksia — maksumuutoksia niin, että työntekijöiden maksuja korotettiin, mitä piti paikata veronalennuksilla, ja vastaavasti työnantajien maksuja alennettiin. Tätä aukkoa kansantaloudessa piti paikata sillä, että nimenomaan julkisen puolen työntekijöiden lomarahoja leikattiin, koska se vaikuttaa julkiseen talouteen, ja nämä lomarahaleikkaukset otettiin sitten muun muassa kunnilta pois. Eli ne, jotka kannattivat täällä maksujen muutoksia, välillisesti kannattivat myös lomarahaleikkauksia, jotka olivat osa kiky-sopimusta, jonka hallitus ajoi pakkolaeilla uhkaamalla läpi: kiersi ammattiliittojen hallituksia, keskusjärjestöjen hallituksia uhkailemassa, sanomassa, että pakkolait tulevat, jos te ette hyväksy kilpailukyky-sopimuksen leikkauksia. Kilpailukyky-sopimus oli tulonsiirto tavallisilta kovaa työtä tekevil-tä pieni- ja keskituloisilta, pieni- ja keskipalkkaisilta ihmisiltä vientiteollisuudelle, jonka voittoja jaetaan sitten osinkotuloina. Eli ne päiväkodinopettajat, ne sairaanhoitajat, ne poliisit, joilta nyt on leikattu lomarahoja, ovat olleet mukana huolehtimassa siitä, että yritykset voivat jakaa entistä suurempia osinkoja omistajilleen.

Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec rinnasti sen, että edellisessä kohdassa, jossa me vastustimme pienituloisimpien perusturvasta leikkaamista indeksijäädätyksillä, me emme olleet kiinnostuneita valtiontaloudesta mutta nyt olemme kiinnostuneita valtiontaloudesta. Me olemme olleet joka kohdassa kiinnostuneita valtiontaloudesta. Kysymys on arvovalinnoista. Tämä hallitus on tehnyt 1 500 miljoonan euron — 1 500 miljoonan euron — veronalennukset samaan aikaan, kun perusturvasta on leikattu 300 miljoonaa. Meidän mielestämme se on väärä arvovalinta. Kun pääministeri Sipilä puhui talkoista, joihin kaikkien pitää osallistua, niin eivät ne isotuloisimmat, hyvätuloisimmat ole osallistuneet talkoisiin. Heille on jaettu veronalennuksia ja samaan aikaan leikattu kaikkein pienituloisimmilta. Me olemme olleet sitä mieltä, että pienituloisimmilta, perusturvaa saavilta, kansaneläkeläisiltä, työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa saavilta työttömiltä ei pidä leikata, mieluummin vähän säästeliäämmin jaetaan veronalennuksia.

Arvoisa puhemies! Tämä olisi kestävä — sekä sosiaalisesti kestävä että taloudellisesti kestävä — politiikka. Sen sijaan tällä esityksellä hallitus jatkaa sitä suhdanteiden näkökulmasta kestävämpää politiikkaa, valtiontalouden kannalta kestävämpää politiikkaa, jossa jo etukäteen syödään tulevien vuosien mahdollisuuksia jakamalla kiky-sopimuksen jälkeen jälleen yrityksille, työnantajille ja niiden omistajille lisää mahdollisuuksia jakaa osinkoja. Tällä maksumuutoksella ei aviteta työntekijöitä, tällä maksumuutoksella ainoastaan hyvitetään niitä kiky-sopimuksen tekemiä leikkauksia työntekijöiden suhteen. Sen sijaan työnantajille tässä tulee bonusta entisestään kiky-sopimuksen päälle.

Jos on kiinnostunut valtiontaloudesta, jos on kiinnostunut ihmisten kohtuullisesta toimeentulosta, jos on kiinnostunut siitä, että työllä tulee toimeen, lomalla on varaa tehdä jotain perheen kanssa, silloin kannattaa valita niitä puolueita, jotka haluavat pitää kiinni hyvästä taloudenpidosta, ja niitä puolueita, jotka eivät olleet valmiita hyväksymään lomarahaleikkauksia ja kilpailukyky-sopimusta.

**15.34 Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Kun puhutaan työttömyysvakuutusmaksusta, niin on ehkä hyvä kuitenkin muistaa, että työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitetaan pääsääntöisesti ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Kun me tiedämme, mitä tämän hallituskauden aikana on tehty, ansiosidonnaista työttömyysturvaa on leikattu rajusti, niin tämä on kenties sille jatkumo. Mutta jos nyt käy niin, että hallitus ei pysty pitämään itse rakensamiaankaan työpaikkoja, jos vielä sattuu olemaan niin, että maailmantalous heilauttaa

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

pientä Suomea ja meille tulee lama, niin mistä me silloin maksamme edes lyhyet ansiosidonnaisen ajat?

On käsittämätön asia tässä maassa, että ansiosidonnaista leikataan tuolla tavalla ja samanaikaisesti keksitään kaiken maailman aktiivimalleja, jotka leikkaavat ihmisiltä, vaikka he haluaisivat mennä töihin, vaikka heillä olisi ammattitaitoa, vaikka heillä olisi koulutusta, mutta kun työpaikkaa ei omalta paikkakunnalta löydy tai koulutustilaisuuksia ei löydy. Tämä on niin kylmää politiikkaa, että minua palelee jo silloin, kun minä puhun siitä.

Vilpittömästi minun täytyy sanoa, että minä olen todella pahoillani, edustaja Zyskiewicz, että teidän sanaanne ei kuunnella kokoomuksessa. Te puhutte monesti hyviä sanoja, te puhutte monesti viisaita sanoja, kuten esimerkiksi se, että nyt kun leikattiin, niin olisi pitänyt leikata myös yksityiseltä puolelta, olisi pitänyt leikata myös niiltä, joilla on hyvät ansiot, olisi pitänyt leikata muun muassa yritysjohtajilta. Tätä kannatan lämpimästi. Sieltä olisi tullut rahaa, koska siellä on isot palkat.

Minä ymmärrän, että hallitus ottaa köyhiltä sen takia, että köyhiä on paljon, melkein viidennes kansasta on köyhiä. Kun jokaiselta ottaa euron tai 10 euroa, tai oikeastaan, mitä nytten on otettu näissä leikkauksissa, 300 euroa, niin siitä tulee aikamoinen määrä, kun ne lasketaan yhteen. Mutta valitettavasti jossakin vaiheessa käy niin, että kun se hevonen oppii olemaan syömättä, niin se kuolee, jos ei se saa mistään mitään enempää.

Kikystä taas kyllä minun mielestäni me voimme ihan rehellisesti muistaa sen, kuinka siinä kävi. Kikyhän oli pakkolakien seurausta. Olisi ollut huomattavasti kovemmat ajat edessä, jollei kikyä olisi tehty. Siitä huolimatta olen sitä mieltä, että oli todella törkeä veto viedä matalapalkkaisilta aloilta kesälomakorvaukset. Ne olivat rahoja, jotka monelle perheelle mahdollistavat sen yhden ja ainoan yhteisen viikon perheen kanssa — isä, äiti ja lapset tai äiti ja lapset tai isä ja lapset — yksi yhteinen viikko oli taattu, mutta leikkaus vei heiltä sen. Siitä olen todella todella pahoillani.

**15.37 Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskiewicz sanoi omassa puheenvuorossaan, että maksuja alennetaan, koska työllisyystilanne paranee. Tämä oli siis hänen vastauksensa kritiikkiin liittyen näiden päätösten suhdannevaikutuksiin. Tämä linjahan tarkoittaisi sitä, että kun on hyvä suhdannetilanne ja hyvä työllisyystilanne, niin maksuja alennetaan, ja vastaavasti kun suhdannetilanne on heikko, työllisyystilanne huono, niin maksuja joudutaan korottamaan, mikä silloisessa suhdannetilanteessa on mahdollisimman huono ratkaisu. Eli tämäkö on kokoomuksen linja, että nähdään, että tällainen vastasyklinen finanssipolitiikka tältä osin on perusteltua? Tässä, kuten sanoin, ei omasta mielestäni ole päätä eikä häntää.

Todellinen vastaus siihen kysymykseen, miksi nyt päätettiin alentaa maksuja, on se, että Työttömyysvakuutusrahastoa tarvittiin pelastamaan Petteri Orpo, joka jo ennen budjettiriihtä oli linjannut, että olisi pitänyt alentaa veroja vielä 300 miljoonan edestä. Mutta linja, jossa jatkuvasti alennetaan verotusta hyvätuloisia suosivalla tavalla samaan aikaan, kun leikataan pienituloisten perusturvaa, kävi muille hallituspuolueille kestävämmäksi, joten saatiin sopivasti siirrettyä vastuu sitten Työttömyysvakuutusrahastolle.

Edustaja Zyskiewicz puhui myöskin tästä työajan pidennyksestä, joka sovittiin kikyn yhteydessä. Haluan nyt huomioda sen, että työaikaahan ei pidennetty ainoastaan julkisella sektorilla: vaikka toteuttamistavat vaihtelivat ajoittain, niin työajan pidennystä tehtiin myöskin miesvaltaisilla aloilla. Sen sijaan lomarahojen leikkaus tehtiin vain ja ainoastaan julkisella sektorilla, ja juuri siinä hallituksella olisi ollut kaikki mahdollisuudet puut-



## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

tua tilanteeseen ja estää leikkaus kohdentamalla kunnille raha, minkä ne olisivat tarvinneet leikkauksen perumiseksi.

Lopulta edustaja Zyskowiecilla menivät omassa puheenvuorossaan sekaisin myöskin yleinen finanssipoliittinen linja ja yksittäiset tulonjakoon liittyvät päätökset, mitä tehdään budjettiraamien sisällä. Edellinen hallitus harjoitti kireämpää finanssipolitiikkaa kuin tämä hallitus mutta onnistui siitä huolimatta pitämään huolta perusturvan riittävästä tasosta edes jokseenkin. Tämä hallitus on siis harjoittanut löyhempää finanssipolitiikkaa ja on käyttänyt tätä talouspoliittista liikkumavaraa siihen, että on alennettu veroja hyvätuloisia eniten suosivalla tavalla lähes 2 miljardin edestä samanaikaisesti, kun te pidätte voimassa nämä kaikista pienituloisimpien toimeentuloa leikkaavat leikkauspäätökset.

**15.40 Ville Niinistö vihr:** Arvoisa puhemies! Kyllä tässä kokoomus harrastaa jotain ihan omaa taloustiedettään, kun se tekee käänteistä suhdannepolitiikkaa ja kutsuu sitä vastuulliseksi. Siis kaikki asiantuntijat ovat sitä mieltä, että jos me haluamme varmistaa, että suhdanteet olisivat mahdollisimman hyvin hallussa, niin silloin kun on vaikeat ajat, mieluummin pitäisi maksuja alentaa, jotta työllisyys pysyisi yllä vaikeasta ajasta huolimatta, ja silloin kun on hyvät ajat, kasvatetaan puskureita, ja silloin ei ole järkevää alentaa työttömyysvakuutusmaksuja. Hallitus tekee juuri nyt päinvastoin, jostain syystä, ja varmaan se syy on juuri se, mitä edustaja Andersson sanoi: että koska kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo meni lupaamaan lisää veronkevennyksiä suurituloisille ja muut hallituspuolueet eivät siihen suostuneet, niin sitten se otettiin vakuutusmaksuista. Tämä on vastuutonta politiikkaa. Sitten kun tämä yhdistetään siihen hallituksen kokonaiskuvaan, että nyt taloudessa on paremmat ajat: Me kaikki olemme tyytyväisiä, että työllisyys on noussut. Voi olla, että hallitus on tehnyt siihen jotain, [Ben Zyskowiezin välihuuto] ja hallitus on myös voinut auttaa, mutta kansainvälinen taloustilanne on ollut iso veturi siinä. — Ja sen myös edustaja Zyskowiec varmastikin myöntää.

Mutta pitää nyt huomata se, että kun taloustilanne on kerran tällainen, niin mihin se liikkumavara sitten annetaan. Alkaako hallitus panostaa nyt koulutukseen, eriarvoisuuden torjuntaan, pienituloisten aseman parantamiseen, niihin väestöryhmiin, joilta hallitus aivan kohtuuttomasti pari vuotta sitten leikkasi? Ei, hallitus jatkaa korkeakoulujen indeksileikkauksia. Hallitus jatkaa pienituloisten, perusturvalla olevien indeksileikkauksia ja antaa tämän työmarkkinajärjestöjen kanssa sopimansa vakuutusmaksualennuksen kautta suurituloisille lisää veronkevennyksiä.

Onko tämä kokoomuksen mielestä vastuullista politiikkaa, että suurituloisille lisää, kun on hyvä suhdanne? Heillä menee jo hyvin. He, jotka jo työllistyvät, joilla on hyvä työtilanne, tarvitsevat nyt teidän mielestänne veronkevennyksiä ja enemmän tuloja käteen, kun he ovat jo hyvässä työasemassa. Sen sijaan perusturvaa leikataan edelleen, korkeakouluilta leikataan edelleen. Koko tämä puhe siitä, että hallitus muka nyt alkaisi panostaa koulutukseen ja tutkimukseen, on ollut kyllä todella vahvaa sumutusta, koska iso osa koulutuksen leikkauksista on edelleenkin hallituksen politiikassa voimassa. Ja juuri eilen saimme kuulla siitä, mikä huoli amiksissa on, kun nuorilla ei ole opettajia, ei riittävästi lähiopetusta, vaan yhä useampi nuori putoaa täysin pois koulutuksesta ja syrjäytyy sen takia, että tämä hallitus lyhytnäköisesti kautensa alussa leikkasi paljon, aivan keskeisistä hyvinvointipalveluista ja tulevaisuudesta, ja nyt se antaa sitä rahaa rikkaille. Ei mennyt kovin hyvin, edustaja Zyskowiec. [Antti Kurvinen pyytää vastauspuheenvuoroa]

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Edustaja Kurvinen, me sovimme äsken, että kun on ainoastaan muutama edustaja täällä keskustelemassa, niin mennään varsinainen puheenvuorojen käyttöön. Yritin sitä teille näyttää. — Edustaja Tuppurainen, teillä puheenvuoro.

**15.43 Tytti Tuppurainen sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Ja edustaja Kurvinen on tervetullut pyytämään puheenvuoroja ja osallistumaan tähän keskusteluun. — Puhemies, ajoitus on politiikassa tärkeää, ja ajoitus on talouspolitiikassa aivan erityisen tärkeää. Yleensä talousoppi lähtee siitä, että kun on myötäsuhdanne, niin silloin kerätään varoja tulevaisuutta varten, varaudutaan tulevaan laskusuhdanteeseen, jotta sitten kun väistämättä kapitalistisessa järjestelmässä ennemmin tai myöhemmin laskusuhdanne tulee, niin sitten voidaan tarvittaessa julkisia varoja käyttää ja elvyttää. Näin tämä yleensä ottaen menee.

Kuuntelin kyllä todella innostuneena edustaja Zyskowiezin puheenvuoroa, jonka hän käytti arvokkaasti tuolta arvokkaalta puhujapaikalta, kun hän kuvaili talouspolitiikkalogiikkaa työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen yhteydessä niin, että juuri nyt pitää alentaa, kun työllisyys on parantunut. Tämä on kyllä, edustaja Zyskowiez, aivan vastoin sitä yleistä talousoppia, jonka me olemme jo tuolla kansantalouden peruskursseilla oppineet: tämän keynesiläisajatuksen mukaan juuri noususuhdanteessa pitäisi kerätä niitä puskureita eikä jakaa niitä puskureita, kuten te perustelitte juuri tuossa äsken tekevänne. [Ben Zyskowiezin välihuuto] Nyt olisi kyllä Petteri Orpolta syytä kuulla, onko tämä se talousoppi, jota kokoomus muuallakin harjoittaa, vai oliko tämä Zyskowiezin yksityisajattelua. Joka tapauksessa mielenkiintoinen linjanveto. Se on myös vastoin sitä eurooppalaista talouspolitiikkaa, jota me yhdessä yritämme tehdä, eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa laatia puskureita kaikkialla muuallakin euroalueen maissa, jotta sitten tarvittaessa voitaisiin yhteisen laman iskiessä elvyttää, jotta jäsenmaissa olisi liikkumavaraa. Nämä indikaattorit nyt voisivat ohjata Suomea pikemminkin hieman finanssipolitiikkaa kiristämään eikä tällä tavalla löysäämään, kuten tässä nyt ollaan tekemässä.

Puhemies! Edustaja Zyskowiez kytki myös erikoisella tavalla yhteen aiemmassa asiakohdassa käsitellyn kansaneläkeindeksien jäädytyksen tämän työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen kanssa. Tässä keskustelussa kyllä poltetaan kynttilää molemmista päistä. Nyt olisi kysymys siitä, että kun kasvu on käynnistynyt, niin juuri niiden ihmisten, jotka ovat kovimman taakan tästä talouden tasapainottamisesta joutuneet kantamaan — pienituloiset, köyhät eläkeläiset, työttömyysturvaetuuksien varassa elävät — tulisi kuulla, että kasvu kuuluu myös heille. Nyt indeksejä jäädytetään edelleen tulevalle vuodelle, jolloin he jäävät tästä kasvusta paitsi. Tämä on aivan eri sarjan kysymys kuin sitten työttömyysvakuutusmaksujen alentaminen, jossa on kysymyksessä väärä suhdannepolitiikka ja, kuten aiemmin totesin, mielikuvapolitiikka, jolla veronalennukset kätetään, jotta julkisen talouden vajetta voidaan peitellä.

**15.45 Ben Zyskowiez kok:** Arvoisa herra puhemies! Mitä tulee yleiseen finanssipolitiikan viritykseen ja kun täällä on vedottu asiantuntijoihin, niin ymmärtääkseni ainakin laaja enemmistö asiantuntijoiden keskuudessa on katsonut — jos eivät yksituumaisesti — että hallituksen finanssipoliittinen perusviritys on sopiva ja suhdannetilanteeseen oikein asetettu. Te oppositiossa olette erittäin huolissanne näistä julkisen talouden puskureista, mutta te ette ole lainkaan kiinnostuneet valtiontaloudesta, joka on siis osa julkista taloutta, vaan teidän mielestänne se, että parhaimmassa suhdannetilanteessa valtio edelleen ottaa velkaa —

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

ensi vuonna noin 1,5 miljardia euroa — ei ilmeisesti ole mikään ongelma, koska olette vastustamassa käytännössä kaikkia niitä säästöjä, joita hallitus on esittänyt. Tietysti sanotte, että joo joo mutta nämä paikataan sitten Sitran taseesta ja harmaan talouden huikeista tuloista. Se on sellaista höttörahaa, mutta säästöjen vastustaminen on todellista kovaa asiaa.

Edustaja Arhinmäki, sanoin lomarahojista, että jos lomarahoja oli tarpeen leikata, niin sitten olisi pitänyt leikata lomarahoja kaikilta eikä vain julkisen sektorin työntekijöiltä. [Eero Heinäluoma: Oliko tarpeen?] — Oliko lomarahoja tarpeen leikata? Jos hallituksen alkuperäinen tavoite siitä, että puolella tunnilla päivässä olisi pidennetty kaikkien työaikaa, olisi toteutunut, niin lomarahoja ei olisi ollut tarvetta leikata. Mutta tämä työajan pidennys, jossa ansiotaso olisi säilynyt täysin ennallaan mutta työpanosta olisi saatu lisää, sen hän ei ammattiliitoille eikä ilmeisesti myöskään vasemmistopuolueille käynyt.

Mitä sitten muuten tulee kilpailukyky sopimukseen, niin, edustaja Arhinmäki, olette oikealla asialla arvostellessanne sitä siinä suhteessa, että te, vasemmistoliitto, ainoana puolueena vastustitte kilpailukyky sopimusta. Sen sijaan demarit ja vihreät ovat kannattaneet kilpailukyky sopimusta mutta nyt myöhäisheräneinä ovat ruvenneet vaatimaan muutoksia kilpailukyky sopimuksen yhteen elementtiin eli tähän julkisen sektorin lomarahojen määräaikaiseen leikkaukseen. — Herra puhemies, tämä vaatii ehkä vähän pidemmän puheenvuoron. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Herra puhemies! Tulin tänne pönttöön, jotta saan sanottua loppuun tämän asian, joka liittyy kilpailukykyymme. — On totta, että viime vaalikaudella hallitus eli varsinkin alkuvaiheessa olosuhteissa, joissa kansainvälinenkään talous ei voinut niin hyvin, mutta tilanteessa, jossa kansainvälinen talous ja kansainvälinen suhdanne oli jo huomattavan paljon parempi, Suomi ei kuitenkaan pärjännyt. Miksi ei pärjännyt? Koska meillä oli kilpailukykyongelma. Tämän hallituksen ajan ratkaisut, muun muassa kilpailukyky sopimus, ovat merkinneet sitä, että Suomen kilpailukyky — siis hintakilpailukyky suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin — on tuntuvasti parantunut. Joka ei tätä usko, voi katsoa Kauppalehden etusivun käppyrän noin viikon takaa, jossa hyvin selvästi osoitettiin, miten Suomen kilpailukyky on kohentunut. Juuri hallituksen pyrkimys kilpailukykyyn kohentamiseen muun muassa kilpailukyky sopimuksella on keskeinen syy siihen, että meidän kilpailukyky on kohentunut. Tämä kilpailukykyyn kohentuminen tietysti näkyy viennin parantumisena, ja sitä kautta ovat sitten työpaikatkin lisääntyneet, muun muassa sitä kautta. Etla on tässä vaiheessa laskenut, että kilpailukyky sopimuksen ansiosta olisi syntynyt noin 20 000—35 000 uutta työpaikkaa.

Eli tätä tarkoitin, kun sanoin, että miten voi joku duunari mennä televisiokameran eteen ja sanoa, että duunarille ei näin huonoa hallitusta ole aikaisemmin ollut. Siis tämän hallituksen aikana ja myös tämän hallituksen politiikan ansiosta yli 100 000 työtöntä duunaria — käytän duunari-sanaa tässä laajassa merkityksessä — on saanut töitä. No, sen luulisi duunarin kannalta olevan aika tärkeä juttu. — Herra puhemies, ei tässä vaiheessa muuta.

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Listapuheenvuorot vielä edustajille Heinäluoma ja Kurvinen, ja sen jälkeen katsotaan, onko aihetta tällaiseen nopeaan, minuutin mittaiseen debatointiin.

**15.50 Eero Heinäluoma sd:** Arvoisa puhemies! Kyllä tämä suhdannekeskustelu ja tulevaan huonoon aikaan varautuminen ovat paikallaan ja nimenomaan tässä yhteydessä. Edustaja Tuppurainen viittasi tässä Keynesiin ja hyviin suhdanneperiaatteisiin, mutta itse

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

asiassa tämä ajatushan menee vielä kauemmaksi kuin Keynesiin. Tämähän menee sinne Raamattuun, seitsemään lihavaan ja seitsemään laihaan vuoteen. Kautta vuosisatojen on ollut se viisaus, että pitää osata osa hyvien aikojen tuloksesta laittaa sivuun, jotta pärjää huonoina aikoina. Se on selvää, että se sivuun laittaminen vaatii vähän sitten kieltäytymistä, että ei laita kaikkea menoon, mitä tulee.

Ymmärrän niin, että kokoomuksen on erittäin vaikea kieltäytyä mistään veronalennuksesta. Siis kokoomus on rakennettu niin, että ei ole yhtään semmoista veronalennusta, josta kokoomus kokisi, että se tulee huonoon aikaan tai olisi muutoin ei-hyväksyttävä. Ainoan poikkeuksen tässä tekee nykyinen presidentti Sauli Niinistö, joka omana aikanaan Lipposen ykköshallituksen loppuvaiheessa yhden kerran jätti suurituloisimman tuloluokan verotuksen inflaatiotarkistukset puolitettuina voimaan. [Ville Niinistö: Kokoomuslaiset raivos-tui siitä!] — Ja kokoomus oli siitäkin raivoissaan. — Että kyllä siis tällaista on löytynyt kokoomuksesta, mutta ei nykykokoomuksesta tätä linjaa enää löydy.

Kun puhutaan finanssipolitiikan mitoituksista, on selvää, että tämä työttömyysvakuutusmaksuasia ei ole sellainen, joka tätä koko finanssipolitiikan mitoitusta radikaalisti muuttaisi suuntaan tai toiseen. Mutta yhtä selvää on, että siitä ajasta, kun olemme olleet talous- ja rahaliitossa, tosiasiaa me emme ole oppineet tekemään johdonmukaista politiikkaa juuri suhdannemielessä talous- ja rahaliiton jäsenenä. Ne suunnitelmat, joita tehtiin silloin, kun Emu-päätös tehtiin 90-luvun jälkipuoliskolla, eivät ikävä kyllä ole toteutuneet. Se, mikä on positiivista, on, että Lipposen kakkoshallituksen aikana ja Vanhasen ykköshallituksen aikana rakennettiin budjettipuolelle pelitilaa, velkaantumista vähennettiin. Sitäkin kyllä raivoisasti vastustettiin, mutta kiitos sekä Lipposen kakkoshallituksen linjan että sitten Vanhasen ykköshallituksen linjan tehtiin ylijäämäisiä budjetteja ja sitä kautta pystyttiin lyhentämään velkaa ja me olimme kykenevämpiä ottamaan tämän finanssikriisin vastaan.

Mutta muutoin työmarkkinoiden osalta tämä valmentautuminen on epäonnistunut, työeläkevakuutusmaksujen puolelta tätä suhdannemahdollisuutta ei ole käytetty hyväksi, ja työttömyysvakuutusmaksujen puolella se on aivan liian vähäinen. Nyt kun pitäisi olla kykyä olla pidättyväinen ja varautua siihen aivan taatusti edessä olevaan taantumaa, niin ei: kaikki raha pitää laittaa mahdollisimman tehokkaasti jakoon. Joten keskustelu on nyt paikallaan, [Puhemies koputtaa] ja tulen siteeraamaan tätä sitten myöhemmissä puheenvuoroissani tulevien vuosien aikana, kun olemme seuraavassa taantumassa.

**15.54 Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on osa ensi vuoden, vuoden 2019, talousarviota, joka kokonaisuutena on erittäin tasapainoinen kokonaisuus. En malta olla mainitsematta, kun täällä on kaikenlaisia syytöksiä heitetty milloin duunarien unohtamisesta ja milloin mistäkin, että kuitenkin budjetissa ollaan myös taloudellisesti vaikeasta vaalikaudesta huolimatta tehty monia ratkaisuja, jotka helpottavat kaikista vaikeimmassa asemassa olevien suomalaisten tilannetta: 80 euroa Kelan alimpiin päivärahoihin, sairauspäivärahaan, kuntoutuspäivärahaan ynnä muihin, tulee ensi vuodelle. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Viime vaalikaudella, kun punavihreä porukka oli hallituksessa, te kyllä korotitte työttömyysturva, mutta ilmeisesti muilla Kelan etuuksilla olevat ihmiset eivät ole yhtä arvokkaita, niin että heille ei tarvinnut korottaa. Muun muassa edustajat Arhinmäki ja Niinistö taisivat olla valtioneuvoston jäseniä silloin viime kaudella.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

Arvoisa puhemies! Täällä on myös esitetty sellainen väite keskustelussa, että talouden nousu nyt kuluneella vaalikaudella johtuisi täysin maailmantalouden käännteistä. Maailmantaloudessa on mennyt paremmin tällä vaalikaudella, mutta niin muuten meni viime kaudellakin hyvin: Eurooppa nousi, meidän keskeiset kilpailijamaamme Ruotsi, Saksa pärjäsivät erittäin hyvin, mutta Euroopassa oli taloudellisesti kaksi surkimusta: Kreikka ja Suomi. Nyt se tilanne on muuttunut. Jostakin syystä viime vaalikaudella Suomi ei päässyt kiinni maailmantalouden nousuun, mutta tällä vaalikaudella on päässyt. Sitten tietysti voi pohtia, onko se pelkkää sattumaa vai olisiko Sipilän hallituksen talouspolitiikallakin jotakin tekemistä. Voi ainakin sanoa, ettei se ole ainakaan ollut esteenä. Ehkäpä viime vaalikaudella oli sinipunahallituksen politiikassa jotakin ongelmaa.

Arvoisa puhemies! Haluan ottaa esille myös sen asian, että kyllä talouden parantuminen on tärkein viesti tavallisille suomalaisille, joiden arkeen se tuo vakautta, ja myös opiskelijoille, että heidän ei tarvitse vuosikymmenten päästä maksaa meidän holtittoman ylikulutuksemme laskua valtionvelkana.

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Arvoisat edustajat, aika moni nousi äsken ylös mutta ei painanut vastauspuheenvuoromenettelyyn liittyen V-painiketta. Pyydän nyt vielä kertaalleen edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

**15.56 Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten edustaja Kurvinen totesi, olin viime kaudella valtioneuvoston jäsen. Silloin valtioneuvosto teki suuremmat sopeutukset kuin nykyinen hallitus. Samaan aikaan köyhyys väheni, tuloerot kapenivat, perusturvaan tehtiin jo hallituskauden alussa [Antti Kurvinen: Työttömyysturvaan!] — perusturvaan — 400 miljoonan euron korotus. Mitä tämä hallitus on tehnyt, kun talouden tilanne on parantunut? Se on tehnyt 300 miljoonan euron leikkauksen. 400 miljoonaa euroa lisää vastaan 300 miljoonaa euroa leikkausta. Kyllä minä olen ylpeä siitä, että me vähensimme köyhyyttä ja paransimme perusturvaa. Tämä hallitus on leikannut.

Ymmärrän, että edustaja Kurvinen ei ollut edellisessä keskustelussa paikalla. Onhan se nolo tilanne keskustapuolueelle, joka vielä ennen vaaleja lupasi, että perusturvasta ei leikata, alkiolaisittain köyhiä ei unohdeta. Ja mitä se on tehnyt: valtavat leikkaukset perusturvaan.

**15.57 Eero Heinäluoma sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on tapana mennä historiankirjoitukseen usein silloin, kun ei löydy oikein riittäviä perusteita ajankohittaisen oman politiikan selittämiseen. Mutta historian osuus ei, vaikka sitä kuinka pyörittää, mitenkään poista sitä, että meillä on arvioitavana nyt ensi vuoden budjettiesitys. Ja aika moni kansalainen kysyy, miten taloudellisen kasvun keskellä, hyvinvoinnin lisääntyessä, monilta suomalaisilta hallitus leikkaa perusturvaa.

Tämä on nykymuotoisen perustuslain aikana, ehkä pidemmältäkin ajalta, ensimmäinen hallitus, joka leikkaa perusturvaa. Ei edes Esko Ahon hallitus tehnyt tätä. Onhan tämä vaikea selitettävä. En tiedä, onko se vaikea selitettävä keskustan tupailloissa, mutta ainakaan Hakaniemen torilla tätä ei pysty selittämään, että mistä johtuu, että nyt leikataan perusturvaa, kun talouteen tulee rahaa. Ja tästä keskusta on synkässä vastuussa budjetin [Puhemies koputtaa] muodossa.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

15.58 **Ville Niinistö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näkisin kyllä niin, että nyt pitää miettiä pitemmän aikavälin kokonaisuutta, miten me pidämme huolta siitä, että suomalaiset pysyvät yhdessä veneessä tulevaisuudessa ja että me emme leikkaa niistä asioista, jotka rakentavat meidän nuorillemme tulevaisuutta, ja että mietimme suhdannepolitiikkaa sillä tavalla, että se ei eriarvoista eri sukupuolia ja jätä pienituloisia syrjään. Tästä näkökulmasta, vaikka hallitus on selvästi onnistunut kustannuskilpailukykykysymyksessä, se on totta, se on tehnyt sen sellaisella tavalla, joka on ollut aika julma niille, jotka eivät ole siihen päässeet nyt mukaan. Eli koulutuksesta on leikattu paljon, perusturvaa on leikattu jatkuvasti ja edelleen jatketaan perusturvan leikkaamista, vaikka suhdannetilanne on parantunut. Sitten jatketaan suhdannepolitiikkaa tällaisella käänteisellä tavalla, että suurituloisille edelleen kevennetään verotusta tai annetaan vakuutusmaksualennus tilanteessa, jossa pienituloisille ei anneta edes sitä, että heidän tulotasonsa säilyisi samana. Onhan tämä nyt todella vahvasti epäoikeudenmukaista. Se, että on puututtu kustannuskilpailukykyvajeeseen, ei korjaa sitä, että se on tehty äärimmäisen epäoikeudenmukaisella tavalla.

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Arvoiset edustajat, äsken myöntämänsäni aikaikkunassa vastauspuheenvuoron pyysivät vielä edustaja Andersson ja edustaja Viitanen. Nämä myönnän, sitten siirrytään listalla eteenpäin.

16.00 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamatta vastausta kysymykseen oppositio on tässä yrittänyt saada vastauksia hallitukselta siitä, miksi on perusteltua alentaa näitä maksuja suhdannehuipussa, kun se todennäköisesti johtaa siihen, että niitä joudutaan korottamaan taantumassa.

Oikeastaan tämä kysymys liittyy edustaja Kurvisen esittämään kysymykseen siitä, miksi Suomi ei päässyt yhtä nopeasti mukaan tähän maailmantalouden kasvuun kuin monet muut maat Euroopassa. Oma näkemykseni on se, että edellisellä vaalikaudella hyvin todennäköisesti tehtiin liian kireää finanssipolitiikkaa. Eli se yleinen finanssipoliittinen viritys silloin oli ylikireä suhteessa siihen, mitä olisi taantumassa tarvittu.

Kuten edustaja Arhinmäki totesi, tämä hallitushan sopeuttaa vähemmän kuin edellinen hallitus. Eli nyt, kun nousu on alkanut, löyhennetään tätä finanssipoliittista otetta, käytetään lähes 2 miljardia hyvätulいた suosiviin veronkevennyksiin, ja silloin kun rahaa käytetään hyvätulいたiin, niin se ei varsinkaan [Puhemies koputtaa] ole suhdannepoliittisesti perusteltua, ja samanaikaisesti jatketaan koulutus- ja perusturvaleikkauksia.

**Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen:** Viimeinen vastauspuheenvuoro tässä debatissa, edustaja Viitanen.

16.01 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihan oikeutetusti tuossa äsken edustaja Heinäluoma kyseli, että liekö sitten keskustan tupailloissa helppo selittää näitä perusturvan leikkauksia, jotka ovat täysin historiallisia keskustan ollessa pääministeripuolue. Minä vastaan, että kyllä ilmeisesti siellä kuitenkin on hieman vaikeaa, nimittäin tupailloissahan keskusta puhuu täysin toisinpäin. Olen todella monta viikonloppua ihmetellyt monia puhereferaatteja, joita tulee keskustan edustajilta ja joissa kannetaan aitoa huolta siitä, että nyt tarvitsemme toimenpiteitä köyhyyden, eriarvoisuuden torjumiseksi, tarvitsemme vahvoja toimenpiteitä eläkeläisköyhyyden vähentämiseksi. Niistähän siel-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

lä tupailloissa puhutaan. Sitten kun tullaan tänne ja sormi menee napille, kun ruvetaan painelemaan, niin silloin painetaan nappia leikkauksen puolesta.

Edustaja Kurvinen, me juuri hetki sitten puhuimme tässä salissa siitä, että täällä leikataan muun muassa eläkkeitä. [Eero Heinäluoma: Rintamaveteraaneilta!] Me puhuimme siitä, että täällä leikataan muun muassa rintamalisiä. Me puhuimme siitä, että täällä heikoimmalta otetaan. Tästä me puhuimme juuri äsken, ja tupailloissa te puhutte täysin toista, ja sitten sormi napilla tekee täysin toisin. [Keskustan ryhmästä: Tule tupailtaan!]

**16.02 Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Palautan nyt vielä keskustelun käsiteltävänä olevaan aiheeseen eli näiden työttömyysturvavakuutusmaksujen alentamiseen. Tämän keskustelun perusteella on siis tullut selväksi, että kokoomuslainen finanssipoliittinen linja on sitä, että hyvinä aikoina tyhjennetään työttömyysturvarahastojen puskureita, mikä sitten johtaa tilanteeseen, niin kuin me Suomessakin olemme nähneet, että vaikeassa taloustilanteessa, taantumassa, joudutaan pakon edestä näitä maksuja korottamaan, vaikka tämä on suhdannepoliittisesti juuri päinvastaista politiikkaa kuin mitä pitäisi harjoittaa.

Edustaja Zyskowicz tässä puhui yleisestä finanssipoliittisesta virityksestä, ja se on totta, että yleisestä virityksestä ei ole ollut niin kovin suurta erimielisyyttä tämän vaalikauden aikana. Tosin monet asiantuntijat nyt sanovat, että olisi myöskin perusteltua harjoittaa kiireämpää finanssipoliitiikkaa kuin mitä hallitus tekee. Sen sijaan suurta erimielisyyttä on ollut siitä, miten hallitus käyttää tätä talouspoliittista liikkumavaraa, kun hallitus siis on asettanut nämä mittavat hyvätuloisia suosivat veronkevennykset, jotka eivät ole perusteltuja ostovoiman näkökulmasta, Suomelle elintärkeiden tulevaisuusinvestointien ja pienituloisten toimeentulosta huolehtimisen edelle. Tämä on ollut se talouspolitiikan iso linja tämän hallituskauden aikana.

Totean nyt vielä edustaja Kurviselle, joka selvästi ei ehtinyt mukaan tähän äsken käytyyn keskusteluun pienituloisten toimeentulosta, että indeksijäädystysten kautta tämä hallitus, puhtaasti indeksijäädystysten kautta, on leikannut 300 miljoonan edestä kaikista pienituloisimmilta suomalaisilta. [Eero Heinäluoma: Ei ihan pieni summa!] Siihen päälle tulee vielä opintotukeen tehty yli 100 miljoonan leikkaus, siihen päälle tulee aktiivimalli, siihen päälle tulevat ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan tehdyt leikkaukset, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset, lääkeomavastuiden korotukset. Ja kun tätä kokonaisuutta katsoo, niin se, että te puolustaudutte päätöksellä, joka kustantaa hallitukselle 30 miljoonaa, ei kyllä tätä isoa kuvaa miksikään muuta. Lähinnä se kuulostaa erittäin, sanoisin nytten, kiusalliselta yritykseltä spinnata tätä isoa kuvaa jotenkin keskustalle edullisempaan suuntaan tekemällä tämmöisen silmänkääntötempun, mutta luvut puhuvat kyllä selvää kieltä tältä osin.

**16.05 Ville Niinistö vihr:** Arvoisa puhemies! Hallitus on tosiaan leikannut yhteensä yli puoli miljardia euroa pienituloisten perusturvasta ja sosiaaliturvasta, ja monille nämä kerätyvät monta kautta. Voi olla keliakia- ja diabeteskorvausten leikkaus, erilaiset terveydenhuollon maksujen korotukset ja sitten pienituloisen perusturvan heikentäminen. Pienituloisille eläkeläisille nämä leikkaukset ovat olleet aika kovia. Se, että hallitus nyt näkee, että tässä suhdannetilanteessa oikea paikka on laittaa edelleenkin satoja miljoonia euroja nyt tämän vakuutusmaksun alentamisen kautta suurituloisten veronkevennyksiin, on yksinkertaisesti erittäin huonoa suhdannepoliitiikkaa ja unohtaa ne ihmisryhmät, joilta hallitus on nyt jo paljon leikannut. Heidän tilannettaan ei tässäkään tilanteessa olla valmiita pa-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

rantamaan, vaan perusturvan leikkaukset jatkuvat. Se on todella kova arvovalinta ja kovaa politiikkaa hallitukselta.

Nyt kun tässä on käyty läpi tätä viimeisten kahden vaalikauden tilannetta, itsekin olen sitä mieltä, että viime hallituskaudella finanssipolitiikan yleisviritys oli ehkä vähän liian kireä siihen, että Suomi olisi päässyt maailmantalouden nousuun mukaan. Merkittävästi esimerkiksi rakennusallalla kasvu alkoi siinä vaiheessa, kun Stubbin hallituksen aikana alettiin tehdä isoa elvytyspakettia myös rakentamisessa, ja rakentamisen nousu alkoi tämän hallituskauden alussa ja Stubbin hallituksen lopussa siinä vaiheessa, kun tämä alkoi iskeä voimaan. Että siinä varmasti hallitus teki asian, joka vauhditti kasvua, mutta sitä ennen yleisfinanssipoliittinen viritys oli ehkä hieman liian kireä. Olisi pitänyt tehdä enemmän pitkän aikavälin rakenneuudistuksia, mutta jouduttiin tekemään lyhyen aikavälin leikkauksia — ja sekin oli kokoomuksen valinta. Tehtiin kireää finanssipolitiikkaa silloin, kun oltiin suhdannekuopassa. Nyt ollaan nousemassa parempaan suhdannetilanteeseen, ja mitä tekee kokoomus? Harrastaa löysää suhdannepolitiikkaa erityisesti suhteessa suurituloisten verotukseen. Te teette täysin vastoin kuin mitä asiantuntijat yleisesti neuvovat, mitä pitäisi tehdä.

Jos nyt miettii kiky-sopimuksen vaikutuksia, niin itsekin olen sitä mieltä jälkikatsannossa, että Suomen kustannuskilpailukyky on parantunut suhteessa verrokkimaihin, ja sillä on ollut yllättävän suuri merkitys meidän vientiteollisuudelle, ja se on varmasti auttanut meidän talouskasvua. Mutta siinä itse asiassa suurempi vaikutus on ollut sillä, että monet kilpailijamaat nostivat aika paljon palkkatasoa — Saksa, Ruotsi — ja sieltä tuli suhteellisestikin sitä asemaa. Että meidän palkkamallit ja tämä kilpailukykyyn parantaminen siinä auttoivat. Mutta kiky-sopimuksen selkeä murentava vaikutus oli se, minkä kerron, kun pääsen puhujakorokkeelle. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Kiky-sopimuksen murentava vaikutus, kun siinä leikattiin juuri tietyiltä väestöryhmiltä ja tietyiltä ammattiryhmiltä epäoikeudenmukaisesti, oli sen työyhteisön moraalia ja työkykyä heikentävä vaikutus, mitä siitä tuli julkisiin, pienipalkkaisiin, naisvaltaisiin aloihin. Lukuisat opettajat ja hoitajat ovat minulle kertoneet, kun olen kiertänyt Suomen päiväkoteja ja kouluja ja terveyskeskuksia, että se oli raskas kantaa sen päälle, että jo koettiin, että on valmiiksikin todella kova työtaakka, liian vähän käsiä hoitamisessa terveydenhuollossa potilaita tai opettamassa oppilaita kouluissa. Sen päälle tuli tämä, että teiltä leikataan vähän enemmän vielä kuin muilta, ja se ei ollut oikein, edustaja Zyskiewicz.

Jos tämä olisi haluttu tehdä suhdannepoliittisesti fiksusti, olisi kannattanut toteuttaa fiskaalinen devalvaatio, jossa olisi juuri vain toteutettu ne vakuutusmaksualennukset, mitä nytkin toteutettiin, ja myöhemmin kerätty ne veroina takaisin, kun suhdanne on hyvässä kunnossa, niin kuin se nyt on. Mitä nyt tehdään? Nyt jatketaan vakuutusmaksujen alentamista tilanteessa, jossa suhdanne on hyvässä kunnossa. Eli hallitus on useassa kohdassa tehnyt ratkaisuja, joissa aina unohtuvat ne pienituloiset, heikommissa asemassa olevat ihmiset, niin että heidän tilannettaan ei kohdennetusti paranneta missään vaiheessa.

Tämä talouspolitiikan yleisviritys tuntuu siinä valossa erityisen epäoikeudenmukaiselta, että näihin samoihin ammatteihin ovat kohdistuneet isot koulutusleikkaukset sitten siellä julkisen talouden säästöjen puolella. Se ei vain ole oikein, että meidän amiksen opettajat ovat nyt uupumassa siihen, että opettajilla on ihan liian vähän aikaa lähiopetukseen oppilaiden kanssa. Juuri siellä amiksissa paras opetus on se, että opettajilla on aikaa ja kykyä ja voimaa ja myös mahdollisuuksia tunnistaa ne nuoret, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuk-



## Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2018 vp

sesta sivuun kokonaan, ja se työ nyt vaikeutuu. Se hinta on tosi kova, jos meille tulee tuhansia nuoria lisää, jotka jäävät vaille toisen asteen loppututkintoa. Tämä on se hallituksen talouspolitiikan suurin moka. Sen hintaa maksetaan vuosikymmeniä tästä eteenpäin eriarvoistuvana koulutuksena opintotuen leikkausten ja koulutuksen leikkausten kautta ja eriarvoistumisena niin, että niillä, jotka eivät nyt päässeet työllisyyden kyytiin mukaan — joka on kieltämättä parantunut, ja se on niille hyvä, jotka pääsivät — ja jotka jäävät sinne perusturvalle, on entistäkin vaikeampaa. Tämä eriarvoistuminen on aika kova hinta siitä, että yksi hallitus harrasti hyvin epäoikeudenmukaisesti suhdannepolitiikkaa.

**Toinen varapuhemies Tuula Haatainen:** Tähän asiakohtaan varattu tunnin aikaraja on jo ylitetty, joten keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 16.10.

---

Keskustelua jatkettiin kello 17.11.

**Toinen varapuhemies Tuula Haatainen:** Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

Keskustelu ei jatkunut.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.